

RECENZE

Laclavíková Miriam – Švecová Adriana. Dejiny právnického vzdelávania na Trnavskej univerzite v Trnave. Praha: Leges, 2017, 160 s.

K dejinám právnickej vzdelanosti na Slovensku vzniklo doposiaľ pomerne málo prác, čo platí aj pre počiatky právnickej vzdelanosti a univerzitného štúdia práva v bývalom Uhorskom kráľovstve. Je vcelku potešujúce, že stabilná autorská dvojica *doc. JUDr. Miriam Laclavíková, PhD.*, a *doc. JUDr. PhDr. Adriana Švecová, PhD.*, obe pôsobiace na Trnavskej univerzite, v najnovšej monografii *Dejiny právnického vzdelávania na Trnavskej univerzite v Trnave* oboznamujú čitateľa o hlbokých koreňoch univerzitného – prioritne právnického, ale i mimouniverzitného vzdelávania v teritoriálnom rámci súčasných hraníc Slovenska, čím súčasne prispievajú aj k chápaniu kultúrnych dejín územia Slovenska. Stredoeurópskej inteligencii je iste dostatočne známa originalita novovekého univerzitného vzdelávania založením Trnavskej univerzity, ktorá dala základ dnešnej Budapeštianskej univerzite E. Lólanda. Išlo o prvú serióznu vedecko-pedagogickú ustanovizeň pod názvom *Universitas Tyrnaviensis* – Trnavská univerzita (založenej v správe jezuitov), ktorá začala pôsobiť v stredoeurópskom univerzitnom školstve v prvej polovici 17. storočia (1635). O niekoľko desaťročí neskôr sa na jej pôde založila právnická fakulta (1667).

Predmetom právnohistorického skúmania v predloženej monografii sa stalo historické pozadie jej vzniku a ďalšej existencie počas takmer nepretržitého vývoja sto desiatich rokov jej pôsobenia v slobodnom kráľovskom meste Trnava, v akademickom zväzku s jezuitským kolégiom a ostatnými fakultami, patriacimi do pôsobnosti jezuitského rádu. Keď však na konci 18. storočia došlo k viacerým aktom štátnej moci, vedúcim k poštátneniu celej univerzitnej základne, rozhodlo sa napokon z politických dôvodov o premiestnení Trnavskej univerzity do centra Uhorska – po ukončení tureckej expanzie obnovujúceho centra sa moci – Budína – v roku 1777. Týmto aktom sa v Trnave, na ďalších viac ako dvesto rokov, prerušil veľmi životaschopný vývoj celej univerzity aj právnickej fakulty.

Uvedenú vedeckú právnohistorickú monografiu, ktorá vykazuje znaky faktografickej deskripcie historických medzníkov utvárania právnickej vzdelanosti na území dnešného Slovenska, je vhodné úvodom glosovať ako faktograficky dostatočne podložené zhodnotenie súčasného stavu poznania o tejto vzdelávacej inštitúcii. Text monografie vhodne dopĺňajú farebné fotografie s portrétmi kľúčových postáv dejín Trnavskej univerzity a fotografie titulných listov ich diel.

Publikácia je koncepcne poňatá do štyroch kapitol (celkový rozsah činí 158 strán), členených na viaceré podkapitoly. Prvá kapitola sa venuje stredovekým a ranonovovekým počiatkom právnického vzdelávania v Uhorsku. Po všeobecnom úvode o celoeurópskom priestore sa autorky venujú uhorskému priestoru. V ňom počiatky svetského praktického štúdia práva zasadzujú do 14.–15. storočia, nekorešpondujúce však so zahraničným trendom univerzitného vzdelávania. Na *margo* obsahu a koncepcie prvej kapitoly môžem vysloviť zhodný názor s autorkami, že je nevyhnutné predložiť isté historické predpolie postupného rozvoja právnickej vzdelanosti a taktiež ich potenciálneho rozvoja na pôde prvých uhorských univerzít v neskorom stredoveku a až následne sa venovať centrálnej

téme – vzniku a pôsobení Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v jej novovekom a tiež v obnovenom pôsobení v Trnave po roku 1989.

V centre pozornosti druhej, nosnej, kapitoly je Právnická fakulta Trnavskej univerzity počas jej pôsobenia v Trnave v rokoch 1667–1777. V jej podkapitolách sú priblížené jednotlivé etapy vývoja Trnavskej univerzity, od jezuitskej, cez etapu súvisiacu s realizáciou zámerov Ostrihomskej kapituly založiť laickú právnickú fakultu, až po počiatky pôsobenia a štúdiom na fakulte do prvej polovice 18. storočia, vrátane živo opísaného pedagogického procesu a zaujímavostí (napr. kuriózne historické reálie pätnásťročnej doby potrebnej na odprednášanie celej učebnej matérie; reálny život študentov a ich profesorov; až po náročnú etapu reformného úsilia *Márie Terézie* a jej vplyvu na štúdium práva ústiacim do presťahovania Trnavskej univerzity a jej Právnickej fakulty do Budína). V predmetnej kapitole autorky tiež zdôrazňujú súdobú osobitosť historickej Právnickej fakulty Trnavskej univerzity, spočívajúcu vo výučbe domáceho uhorského práva. Išlo o vskutku výnimočnú charakteristiku fakulty a jej edukačného procesu, ktorá sa vymykala výlučnej výučbe *iura docta* v súdobe stredoveko-novovekej Európe na jej univerzitách. Ako vhodné by sa tu javilo bližšie porovnanie s poprednými európskymi univerzitami, respektíve európskym vývojom – na príklad možno spomenúť, že na Parížskej univerzite sa francúzske právo začalo vyučovať v roku 1679 a na Wittenberskej univerzite sa nemecké právo začalo vyučovať v roku 1709. Zasadenie unikátneho uhorského príkladu do európskeho kontextu by danú osobitosť len zvýraznilo. V poslednej podkapitole autorky zosumarizovali význam historickej právnickej fakulty (i cestou krátkych prosopografických medailónov profesorov fakulty), ktorý *ergo* nebol len anonymný, vzťahujúci sa na celú fakultnú ustanovizeň, ale ktorý naopak jasne a zreteľne odkryl konkrétnych adresátov aj nositeľov uhorskej právnickej vzdelanosti. Autorky si tak uctili svojich predchodcov, vyučujúcich na historickej právnickej fakulte a venovali adekvátny priestor životopisu jednotlivých ctihodných profesorov v poradí podľa vyučovaného predmetu.

Tretia kapitola naznačuje následný vývoj právnickej vzdelanosti v Trnave. Kapitola zostala napokon veľmi stručná a nadviazala na širšie koncipovanú predchádzajúcu podkapitolu o reformách *Márie Terézie*, ktoré koncom 18. storočia podmienili vznik nového typu škôl, Kráľovských akadémií, poskytujúcich odbornú prípravu väčšiny úradníckeho aparátu a príslušných odborníkov. Autorky sa tu, prirodzene, osobitne venujú Kráľovskej akadémii v Trnave a jej pôsobeniu v rokoch 1777–1784. Autorky sa koncentrovali len na elementárny základ dejín Kráľovskej akadémie v Trnave a jej pôsobenia v rokoch 1777–1784. Aj uvedenú vzdelávaciu inštitúciu napokon stihol rovnaký osud ako Trnavskú univerzitu – v roku 1784 bola presťahovaná do Prešporka (dnešnej Bratislavy).

Nemožno uítať dejinný sled vývoja právnickej vzdelanosti na Slovensku, respektíve v Trnave, presťahovaním Trnavskej univerzity do Budína. Vieme, že za posledných 29 rokov od novembra 1989 sa udiali viaceré zmeny v univerzitnom právnickom vzdelávaní na Slovensku, kde došlo k rozšíreniu právnických vzdelávacích inštitúcií (možno až nadmieru). Práve medzi nimi je súčasná (slovami autoriek obnovená) Právnická fakulta Trnavskej univerzity. Posledná kapitola recenzovanej monografie sa preto veľmi aktuálne venuje obnovenej Právnickej fakulte Trnavskej univerzity a jej pôsobeniu v rokoch 1998–2018. Právnická fakulta nadväzuje na historické tradície Trnavskej univerzity pôsobiacej v rokoch 1635–1777, k čomu sa fakulta už od svojho znovuzaloženia hlásila a hlási. Vhodným by sa tu, možno aj z hľadiska zváženia potenciálnej budúcej spolupráce v predmetnej oblasti, javilo spomenúť, že na odkaz historickej Právnickej fakulty Trnavskej univerzity nadväzuje aj Univerzita Eötvösa Lóránda v Budapešti. Z danej kapitoly sa dozvieme infor-

mácie o nedávnom i súčasnom živote fakulty čerpané z fakultnej kroniky a univerzitného archívu. Iste prospešným by bolo hlbšie skúmanie personálneho a inštitucionálneho zázemia jednotlivých katedier, konkrétnejšieho pôsobenia garantov štúdia a pedagogických a vedeckých pracovníkov, sledovať dejinné peripetie prestavby materiálnej základne fakulty (fakultných budov, vedeckej knižnice, vedeckých ústavov a prípadných ďalších pracovísk), no opätovne tento autorský dlh možno v budúcnosti a s istým časovým odstupom splatiť.

Aktuálny rozmer publikácie *Dejiny právnického vzdelávania na Trnavskej univerzite v Trnave* však možno hľadať aj na iných miestach. Napríklad v súčasnosti sa v súvislosti s poskytovaním právnického vzdelávania objavujú početné reformné snahy, prospešnosť ktorých overí až čas. Avšak pri ich zavádzaní je, okrem inšpirácie sa susednými zahraničnými univerzitami, vhodné zamyslieť sa tiež nad zmyslom tradičnej výstavby právnického vzdelávania. V posledných rokoch na Slovensku zaznievali napríklad názory o potrebe eliminácie právnohistorických predmetov, rímskeho práva, kánonického práva a pod., tradične vyučovaných na právnických fakultách. Z osobnej skúsenosti v súvislosti s výskumom môžem zhodnotiť, že som sa s takýmito názormi nestretla v Budapešti, Debrecíne a ani vo Viedni a v súvislosti s výučbou môžem potvrdiť len autorkami citovaný reformný osvietenický názor, podľa ktorého „*skutočné pochopenie zákonov, čo je pri tomto predmete najdôležitejšie, si vyžaduje akúsi pomocnú vedu, ktorá bola doteraz zanedbávaná. [...] Touto pomocnou vedou sú dejiny [...] práva [...] s cieľom, aby sa [mládež, pozn. aut.] oboznámila všeobecne s dejinami zákonov, s ich prameňmi a prospešnosťou, s ich premenami a príčinami týchto vývojových zmien, a takto sa pripravila správne pochopiť zákony a správne vykladať právnické záležitosti (právne veci).*“ Predmetná publikácia tak nie je len prameňom cenných poznatkov, ale aj inšpiratívnych myšlienok.

Na záver možno pozitívne konštatovať, že autorky vytvorili dielo bohaté na cenné poznatky, archívne informácie, konfrontáciu rôznych vedeckých názorov a vlastné závery, napísané vedecky, zároveň však zrozumiteľným jazykom s pútavými vsuvkami k vlastnému obsahu kapitol, napríklad o prekvapivo nie úplne ideálnych vzťahoch mesta Trnava k Trnavskej univerzite či o disciplinovanosti, aká sa vyžadovala od študentov fakulty aj ich učiteľov. Všetko spomenuté robí z publikácie zaujímavé, hodnotné a odporúčané dielo pre širšie spektrum čitateľov.

Ingrid Lanczová*

* JUDr. Ingrid Lanczová, PhD., vedecko-výskumný pracovník, Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Katedra dejín práva.
E-mail: inge.lanczova@gmail.com.